

ONDERZOEKSRAPPORT

Opvolgingsonderzoek Toezicht op de voorscholen

De uitdaging van goed en praktisch toezicht

oktober 2016

Rekenkamer Amsterdam



ONDERZOEKSRAPPORT

Toezicht op de voorscholen

De uitdaging van goed en praktisch toezicht

september 2012

Rekenkamer Amsterdam



ONDERZOEKSRAPPORT

Opvolgingsonderzoek Toezicht op de voorscholen

De uitdaging van goed en praktisch toezicht

oktober 2016

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
2	Behandeling rapport door de gemeenteraad	7
2.1	Behandeling in de raadscommissie	7
2.2	Behandeling in de gemeenteraad	9
2.3	Conclusie behandeling rapport door de raadsleden	10
3	Stand van zaken per aanbeveling (juni 2016)	11
3.1	Visie ontwikkelen en vaststellen	12
3.2	Risicogestuurd toezicht uitbreiden	14
3.3	Interventietaak helder beleggen bij onafhankelijke organisatie	19
3.4	Transparantie over aantal gehandhaafde overtredingen	24
3.5	Toezichtlast voorscholen beperken	26
4	Conclusie	29
	Bijlage 1 - Geraadpleegde bronnen	31

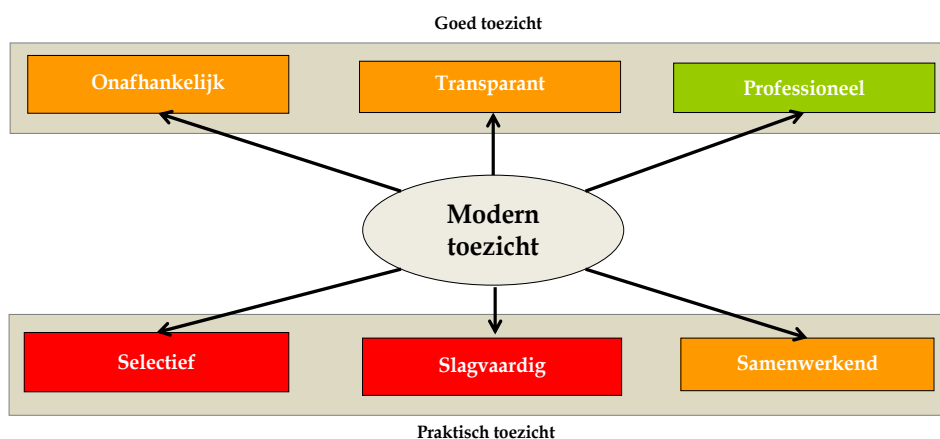
1 Inleiding

De Rekenkamer Amsterdam (rekenkamer) publiceerde in september 2012 het rapport *Toezicht op de voorscholen. De uitdaging van goed en praktisch toezicht*.

Voorscholen zijn kinderdagverblijven of peuterspeelzalen die door de gemeente erkend zijn en subsidie ontvangen om een speciaal programma aan te bieden aan peuters van 2,5 tot 4 jaar. Dit programma, oftewel de voorschoolse educatie, is gericht op het stimuleren van taal, rekenen, motoriek en sociaal-emotionele ontwikkeling. Volgens de wet kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzalen (art.1.1) is voorschoolse educatie: 'uitvoering van een door het college gesubsidieerd programma dat gericht is op het verbeteren van de voorwaarden voor het met succes instromen in het basisonderwijs voor kinderen die nog niet tot een school kunnen worden toegelaten'. In de voorschoolse periode wordt niet alleen aan taalontwikkeling gewerkt, maar wordt ook doelgericht de sociaal-emotionele, motorische en rekenontwikkeling gestimuleerd.

In het oorspronkelijke rekenkamerrapport uit 2012 keek de rekenkamer naar de efficiëntie van het gemeentelijk toezicht op de voorscholen. Aan de hand van 6 principes van modern toezicht analyseerden we in hoeverre het toezicht op de voorscholen goed en praktisch was (figuur 1.1).

Figuur 1.1 - Oordeel over toepassing principes modern toezicht bij Amsterdamse voorscholen



Bron: rekenkamer o.b.v. Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties, *Minder last, meer effect. Zes principes voor goed toezicht*, oktober 2005.

We concludeerden destijds dat het toezicht professioneel is, maar in mindere mate onafhankelijk, samenwerkend en transparant. De belangrijkste knelpunten waren dat het toenmalige toezicht op de voorscholen nog niet voldoende selectief en slagvaardig was. Allereerst was het toezicht niet selectief. Selectief wil hier wil zeggen dat er sprake is van maatwerk op basis van risicomanagement. De gemeente gaat dan de mate na waarin toezicht gehouden moet worden. Uit het rekenkamerrapport uit 2012 bleek dat alle voorscholen op dezelfde manier onderzocht worden. Ook de slagvaardigheid kwam nog niet goed tot uiting in het gemeentelijk toezicht: de gemeente intervenieerde nog niet daadwerkelijk als de situatie dat vereiste.

Onderzoeksvragen

Op basis van deze bevindingen formuleerde de rekenkamer in 2012 vijf aanbevelingen. Met het opvolgingsonderzoek dat nu voor u ligt, informeren wij de gemeenteraad over de wijze waarop het college van burgemeester en wethouders uitvoering heeft gegeven aan de aanbevelingen.

In dit opvolgingsonderzoek staan twee vragen centraal:

1. In welke mate heeft het rekenkameronderzoek uit 2012 aanleiding gegeven tot een gedachtewisseling en behandeling in de gemeenteraad?
2. In welke mate is uitvoering gegeven aan de aanbevelingen van de rekenkamer?

Leeswijzer

Deze rapportage start in hoofdstuk 2 met een analyse van de behandeling van het rapport door de gemeenteraad. In hoofdstuk 3 komt aan de orde op welke wijze de gemeente uitvoering heeft gegeven aan de aan haar gerichte aanbevelingen. Tot slot geven we in hoofdstuk 4 de conclusie in een eindtabel weer.

2 Behandeling rapport door de gemeenteraad

De rekenkamer wil graag weten tot welke gedachtewisseling en behandeling het rekenkamerrapport in de gemeenteraad heeft geleid. Hiertoe onderzoeken wij de volgende aspecten:

- De mate waarin de conclusies en aanbevelingen van de rekenkamer inhoudelijk zijn besproken in raadscommissie en de gemeenteraad;
- De mate waarin de aanbevelingen van de rekenkamer hebben geleid tot besluiten van de gemeenteraad.

Voor dit deel van het onderzoek hebben we de verslagen van relevante vergaderingen van de gemeenteraad geanalyseerd.

De rekenkamer heeft op 20 september 2012 het rapport *Toezicht op de voorscholen. De uitdaging van goed en praktisch toezicht* aan de raadscommissie Jeugdzaken, Educatie, ICT en Financiën (JIF) aangeboden. Hierbij werd een korte toelichting gegeven op de belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen. Voor de verdere behandeling van het rapport maken we een onderscheid tussen de behandeling in de raadscommissie JIF (paragraaf 2.1) en in de gemeenteraad (paragraaf 2.2). We sluiten af met een conclusie (paragraaf 2.3).

2.1 Behandeling in de raadscommissie

Op 3 oktober 2012 stond het rekenkamerrapport *Toezicht op de voorscholen. De uitdaging van goed en praktisch toezicht* op de agenda van de raadscommissie Jeugdzaken, Educatie, ICT en Financiën (JIF). Door tijdgebrek schoof dit agendapunt door naar de raadscommissie voor JIF van 1 november 2012.

Behandeling

Het rapport van de rekenkamer is gecombineerd met twee gemeentelijke documenten over taalachterstand bij jonge kinderen besproken in de commissie JIF. Het betrof:

- De status en voortgang van de Taskforce Kinderopvang;
- De brief van wethouder Asscher *Laatste generatie met een taalachterstand*.

De discussie in de raadscommissie ging hoofdzakelijk over de dubbele rol van de stadsdelen ten aanzien van de voorscholen. Enerzijds zijn stadsdelen een 'screener aan de poort': zij bepalen of een voorschool kon starten en werden tegelijkertijd door de centrale stad ook afgerekend op het aantal gecreëerde voorschoolplekken en het bereiken van peuters uit de doelgroep. Dit financieel belang kon ervoor zorgen dat stadsdelen minder kritisch stonden tegenover startende voorscholen, wat ook bleek uit ons onderzoek destijds. De rekenkamer stelde in een aanbeveling voor om een onafhankelijk toezichthouder zonder financiële belangen aan te wijzen, zoals het Bureau Handhaving Kinderopvang (BHK), die ook toezicht hield op de reguliere kinderdagverblijven.

De raad constateerde tijdens de raadscommissie van 1 november 2012 dat het college onvoldoende duidelijk heeft kunnen maken op welke wijze het de interventietaak zou willen beleggen.

Uiteindelijk gaf wethouder Ossel¹ aan alle aanbevelingen over te nemen en de aanbevelingen over de risicoprofielen GGD en over BHK nog nader uit te zoeken en te verkennen. De SP kondigde aan bij de behandeling van het rekenkamerrapport in de gemeenteraad moties in te dienen. In de moties werd het college opgedragen het interveniëren bij niet naleven van de stedelijke vve-eisen onder te brengen bij BHK. Ook werd het college opgedragen de overheadkosten voor vve te limiteren tot 15% en de voorscholen in de kwaliteitswijzer kinderopvang op te nemen. GroenLinks memoreerde dat er eind 2012 een evaluatie zou worden gehouden van BHK en dat dat een moment zou zijn de discussie hierover te voeren. In kader 2.1 gaan we in op in hoeverre de evaluatie van BHK bij de discussie over het onderbrengen van de interventietaak is betrokken.

Kader 2.1 – Discussie over interventietaak betrekken bij evaluatie Bureau Handhaving Kinderopvang
GroenLinks wilde tijdens de behandeling van het rekenkamerrapport op 1 november 2012 van de wethouder de toezegging dat het college aanbeveling 3 (om de interventietaak bij een onafhankelijke organisatie te beleggen) uit zou voeren. GroenLinks wees er ook op dat de evaluatie van Bureau Handhaving Kinderopvang (BHK) die eind 2012 zou verschijnen bij deze discussie betrokken kan worden. Over 2012 is inderdaad een evaluatie van BHK uitgevoerd. Deze evaluatie ging echter in op de kinderopvang en niet specifiek op de voorscholen.² Een evaluatie van BHK over toezicht en handhaving op de voorscholen is niet beschikbaar binnen de gemeente. Inmiddels bestaat BHK als zodanig niet meer. De juridische handhavers maken nu onderdeel uit van de afdeling vve & Kinderopvang binnen de rve Onderwijs, Jeugd en Zorg.

Tot slot concludeerde de voorzitter dat tijdens de behandeling in de gemeenteraad er twee moties zouden worden ingediend.³

Besluit

Na behandeling werd besloten het rapport van de rekenkamer en de bijbehorende raadsvoordracht aan te bieden en te agenderen voor de gemeenteraadsvergadering van 7/8 november 2012.

¹ Op 5 november 2012 werd de voormalig wethouder Asscher beëdigd als minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in het kabinet-Rutte II. Daarom werd wethouder Ossel portefeuillehouder voor de voorscholen en in die hoedanigheid was hij ook aanwezig bij de behandeling van het rekenkamerrapport.

² Gemeente Amsterdam, Bureau onderzoek en Statistiek, *Toezicht en handhaving in de kinderopvang*, december 2012.

³ Gemeente Amsterdam, *Raadscommissie voor jeugd, Onderwijs, ICT en Financiën, Definitief verslag openbare vergadering van de Raadscommissie voor Jeugd, Onderwijs, ICT en Financiën*, donderdag 1 november 2012.

2.2 Behandeling in de gemeenteraad

De conclusies en aanbevelingen uit het rapport *Toezicht op de voorscholen. De uitdaging van goed en praktisch toezicht* zijn op 7 november 2012 behandeld in de gemeenteraad. De heer Ivens diende namens de SP drie moties in, waarvan de eerste twee als volgt luiden:

- Motie K: het college brengt de handhaving van de stedelijke kwaliteitseisen centraal onder bij Bureau Handhaving Kinderopvang;⁴
- Motie M: het college neemt de voorscholen op in de Kwaliteitswijzer Kinderopvang waardoor er inzicht komt in de kwaliteitsverschillen tussen de verschillende aanbieders van voorschoolse educatie.⁵

De SP trok de moties in nadat wethouder Ossel had aangegeven de inhoud uit motie K mee te nemen bij de visie voor toezicht op de voorscholen die het college voorbereidt. De digitale Kwaliteitswijzer Kinderopvang⁶ is in oktober 2012 verschenen en daarom vond de wethouder het niet nodig om ook de voorscholen in de wijzer mee te nemen.

In een derde motie (motie L) vroeg de SP het college ervoor zorg te dragen dat de totale overheadkosten (van zowel de stadsdelen, centrale stad, welzijnsorganisaties als voorscholen) maximaal 15% van het totale budget voor voorschoolse educatie zouden bedragen en de raad hierover jaarlijks te informeren.⁷ Over deze laatste motie werd gestemd, maar de motie werd door de raad verworpen.

Besluit

In de vergadering van 7 november 2012 is door de gemeenteraad besloten om kennis te nemen van het rapport van de rekenkamer en alle vijf de aanbevelingen over te nemen. De gemeenteraad vroeg het college van burgemeesters en wethouders alle vijf de aanbevelingen uit te voeren.⁸

⁴ Gemeente Amsterdam, gemeenteraad, gemeentebblad 2012, afdeling 1, nummer 982, ingekomen onder K, Motie van het raadslid de heer Ivens inzake het rapport van de rekenkamer van 20 september 2012, getiteld 'Toezicht op de voorscholen', 7 november 2012.

⁵ Gemeente Amsterdam, gemeenteraad, gemeentebblad 2012, afdeling 1, nummer 983, ingekomen onder M, Motie van het raadslid de heer Ivens inzake het rapport van de rekenkamer van 20 september 2012, getiteld 'Toezicht op de voorscholen', 7 november 2012.

⁶ De Kwaliteitswijzer Kinderopvang Amsterdam maakt kwaliteitsverschillen tussen kinderdagverblijven in Amsterdam zichtbaar. Zie: <http://www.kwaliteitswijzerkinderopvang.amsterdam.nl>

⁷ Gemeente Amsterdam, gemeenteraad, gemeentebblad 2012, afdeling 1, nummer 981, ingekomen onder L, Motie van het raadslid de heer Ivens inzake het rapport van de rekenkamer van 20 september 2012, getiteld 'Toezicht op de voorscholen', 7 november 2012.

⁸ Gemeente Amsterdam, Raadscommissie voor jeugd, Onderwijs, ICT en Financiën, Definitief verslag openbare vergadering van de Raadscommissie voor Jeugd, Onderwijs, ICT en Financiën, donderdag 1 november 2012.

2.3 Conclusie behandeling rapport door de raadsleden

Het rapport is uitvoerig besproken in de raadscommissie JIF en de gemeenteraad. De raadsleden konden zich grotendeels vinden in de aanbevelingen van de rekenkamer. Er werd vooral gesproken over het beleggen van de interventietaak bij een onafhankelijke organisatie. De wethouder stelde voor deze aanbeveling en de aanbeveling over de risicoprofielen GGD nog verder te verkennen. De gemeenteraad heeft uiteindelijk alle aanbevelingen overgenomen en het college verzocht uitvoering te geven aan alle aanbevelingen.

3 Stand van zaken per aanbeveling (juni 2016)

In dit hoofdstuk onderzoeken we:

- de mate waarin de aanbevelingen door het college van burgemeester en wethouders zijn overgenomen;
- de mate waarin het beleid en de uitvoering in lijn met de aanbevelingen is gewijzigd.

Het oordeel over de mate waarin uitvoering is gegeven aan de aanbevelingen hebben we gebaseerd op:

- de ambtelijke schriftelijke reactie van de directeur Cluster Sociaal (d.d. 30 maart 2016) op de vraag van de rekenkamer naar de wijze waarop uitvoering is gegeven aan de aanbevelingen in het rapport;
- de relevante documenten die zijn verschenen na publicatie van het oorspronkelijke rapport, waaruit volgens de ambtelijke organisatie blijkt op welke wijze de aanbevelingen ter hand zijn genomen;
- toelichtende gesprekken met ambtenaren betrokken bij het toezicht op de voorscholen.

De rekenkamer heeft in haar onderzoek naar toezicht op de voorscholen in totaal vijf aanbevelingen gedaan. Per aanbeveling beschrijven wij hieronder in § 3.1 t/m § 3.5 de stand van zaken.

Na iedere aanbeveling volgt een toelichting op basis van de bevindingen en conclusies uit het onderzoek uit 2012. Daarna vatten we de reactie van het college B en W op de aanbeveling uit jaar samen. Bij de 'stand van zaken juni 2016' zetten wij de ontwikkelingen en de actuele situatie uiteen. Tot slot trekken we de conclusie of de aanbeveling niet, gedeeltelijk of volledig is uitgevoerd of dat de aanbeveling nog in uitvoering is:

- Niet Het college van B en W is in de periode september 2012 tot en met juni 2016 niet gestart met het uitvoeren van de aanbeveling.
- In uitvoering Het college van B en W is in de periode sinds september 2012 gestart met het uitvoeren van de aanbeveling, maar heeft in juni 2016 dit proces nog niet volledig kunnen afronden
- Gedeeltelijk Het college van B en W heeft onderdelen van de aanbeveling voor juni 2016 uitgevoerd. Voor de andere onderdelen geldt dat deze niet worden uitgevoerd en dat er geen plannen zijn ontwikkeld om deze onderdelen alsnog uit te voeren.
- Volledig Het college van B en W heeft in juni 2016 de gehele aanbeveling uitgevoerd.

Deze conclusie wordt voorzien van een toelichting.

3.1 Visie ontwikkelen en vaststellen

Aanbeveling 1:

Ontwikkel een visie voor toezicht op de voorscholen en stel die vast.

Toelichting

De rekenkamer concludeerde in 2012 dat het college van B en W een visie voor het toezicht op de reguliere kinderopvang had vastgesteld. Een visie voor het toezicht op de voorscholen ontbrak echter. Verder constateerden we dat het toezicht op de Amsterdamse voorscholen zich in de praktijk had ontwikkeld en heel versnipperd was. Er waren veel verschillende actoren betrokken in verschillende fasen van het toezicht proces. In een dergelijke complexe situatie vond de rekenkamer het van belang dat de gemeente een visie op zou stellen specifiek voor het toezicht op de voorscholen.

In het oorspronkelijke rekenkamerrapport hadden wij een aantal mogelijke aandachtspunten voor een visie geformuleerd:

- Integraliteit toezicht. Als bijvoorbeeld het toezichtproces aan de poort scherper wordt, kan het toezicht op bestaande scholen minder intensief worden. Dan moet in de visie wel worden meegewogen dat dit kan betekenen dat realisatie van voorschoolplaatsen onder druk kan komen te staan.
- Uitbesteding toezicht. Wellicht kan een deel worden overgelaten aan de voorscholen zelf (bijvoorbeeld integrale HKZ-certificering). Er kan bijvoorbeeld worden geëist dat voorscholen jaarlijks moeten verklaren dat zij voldoen aan de stedelijke kwaliteitseisen en ook aangeven op welke punten zij dat niet doen. Er kan gewerkt worden met zelfrapportages, zodat de inspecties van de GGD niet slechts administratieve controles zijn en er minder sprake is van 'afvinktoezicht'. Op dit moment hebben de inspecteurs van de GGD nauwelijks tijd om echt te observeren en te kijken naar het toepassen van opbrengstgericht leren.
- Onafhankelijkheid van toezicht en handhaving. Voor goed toezicht aan de poort is het van belang dat de aanvullende stedelijke kwaliteitseisen niet alleen op papier, maar ook door een onafhankelijke instantie in de praktijk getoetst en gehandhaafd kunnen worden.
- Het onderwerp van toezicht. Besteed ook aandacht aan de manier waarop toezicht wordt gehouden op de doelmatigheid en de doeltreffendheid van voorschoolse educatie.

Reactie college 4 september 2012

Het college van B en W heeft deze aanbeveling overgenomen. Het gaf aan de genoemde aandachtspunten mee te nemen in de nieuwe, nog op te stellen, visie. Het college merkte op bezig te zijn met het opstellen van de visie op het toezicht en daaraan de visie op de handhaving toe te voegen. Het was voornemens om de nieuwe visie voor toezicht op de voorscholen aan te laten sluiten bij de door het college vastgestelde visie op toezicht en handhaving van de reguliere kinderopvang. Ten slotte benadrukte het college de nieuwe visie voor het eind van het van 2012 vast te zullen stellen.

Stand van zaken juni 2016.

Voor het einde van 2012, namelijk op 18 december 2012, heeft het college van B en W ingestemd met de 'visie Toezicht en handhaving voorschoolse educatie'.⁹ De 'visie Toezicht en handhaving voorschoolse educatie' is ter kennisneming voorgedragen aan de commissievergadering JIF van 6 februari 2013. In de visie wordt ingegaan op een aantal uitgangspunten voor het toezicht en de handhaving van voorschoolse educatie. Ook het juridisch kader voor toezicht en handhaving en de rollen van de verschillende actoren werden in de visie beschreven. Tot slot is een stroomschema opgenomen waarin het toezicht en de handhaving op voorscholen inzichtelijk is gemaakt en de hersteltermijnen per overtreding zijn opgenomen.

In de gemeentelijke visie *Toezicht en handhaving voorschoolse educatie* is deels rekening gehouden met de door de rekenkamer aangedragen aandachtspunten. Twee van de vier aandachtspunten die de rekenkamer noemde, komen in de visie terug. Aspecten die niet of nauwelijks in de visie terugkomen zijn: uitbesteding van toezicht en toezicht op de doelmatigheid en doeltreffend van voorschoolse educatie. In de visie wordt wel ingegaan op de integraliteit van toezicht en de onafhankelijkheid:

Integraliteit toezicht

Onder 'integraliteit' verstaan we een integrale, samenhangende visie op het gehele toezichtsproces. Als bijvoorbeeld het toezichtproces aan de poort scherper wordt, kan het toezicht op bestaande scholen minder intensief worden. Dan moet in de visie wel worden meegewogen dat dit kan betekenen dat realisatie van voorschoolplaatsen onder druk kan komen te staan.

In de visie neemt de gemeente als uitgangspunt dat het toezicht aan de poort strikt is en er een strenge screening plaatsvindt voordat een peuterspeelzaal of kinderdagverblijf erkend wordt als vve-locatie. Deze screening is uitgewerkt in een erkenningsprocedure die staat beschreven op de website van Amsterdam. In het oorspronkelijke rekenkamerrapport uit 2012 merkten wij op dat streng toezicht aan de poort op gespannen voet kan staan met de realisatie van voorschoolplaatsen en het bereik van doelgroep peuters. In de gemeentelijke visie wordt dit niet benoemd. Wel staat in de visie beschreven dat de gemeente 'na de poort' kiest voor 100% controle van alle bestaande voorschoollocaties en het dus niet voornemens is om de voorschoollocaties die goed scoren bij een eerdere inspectie minder aandacht te geven. De gemeente heeft dus in de huidige visie (uit 2012) een bewuste keuze gemaakt voor zowel strikte 100% toetsing aan de poort als na de poort.

Onafhankelijkheid van toezicht

Voor goed toezicht aan de poort is het van belang dat stedelijke kwaliteitseisen niet alleen op papier, maar ook door een onafhankelijke instantie in de praktijk getoetst kunnen worden. Uit ons rapport bleek dat de toenmalige stadsdelen en DMO een grote, maar geen onafhankelijk rol hadden bij het toezicht aan de poort omdat zij mogelijk ook een financieel belang hadden om zoveel mogelijk voorscholen te

⁹ Deze visie is een aanvulling op de visie voor reguliere kinderopvang, vastgelegd in de nota *Toezicht en handhaving kwaliteit kinderopvang visie* (B&W 29-11-2011) en de *notitie Grip op Kwaliteit kinderopvang* (B&W 17-3-2015).

erkennen. In de visie is opgenomen dat bureau BHK een grotere rol gaat spelen. Waar zij voorheen alleen betrokken waren bij de interventie bij de wettelijke eisen voor de reguliere kinderopvang, ging het college er in de visie vanuit dat BHK voortaan in de eerste handhavingfase ook de Amsterdamse kwaliteitscriteria voor voorschoolse educatie zouden handhaven. In de laatste fase van de handhaving zouden de subsidieverstrekkers van de gemeente nog steeds een rol spelen, nu samen met juridische handhavers (voorheen BHK). Inmiddels is het toezicht anders vormgegeven en handhaven de vve-accounthouders van rve OJZ de Amsterdamse kwaliteitseisen voor voorscholen.

Tot slot constateren wij dat de visie redelijk compleet is. De visie moet wel alweer worden geactualiseerd vanwege de recentelijke reorganisatie bij de gemeente waardoor de taken van verschillende actoren (zoals de stadsdelen en Bureau Handhaving Kinderopvang) die in de visie worden genoemd, niet meer bestaan of zijn opgegaan in een ander organisatieonderdeel. Deze noodzakelijke actualisatie van de visie zal volgens het college dit jaar (2016) worden doorgevoerd.¹⁰

Conclusie aanbeveling 1: volledig uitgevoerd (●)

Het college heeft eind 2012 een nieuwe gemeentelijke visie voor toezicht op de voorscholen opgesteld. In de visie komen enkele aandachtspunten van de rekenkamer uitgebreid terug (integraliteit en onafhankelijkheid van het toezicht). In de visie wordt niet ingegaan op uitbesteding van toezicht en toezicht op doelmatigheid en doeltreffendheid. De visie is inmiddels achterhaald en zal in 2016 worden geactualiseerd.

3.2 Risicogestuurd toezicht uitbreiden

Aanbeveling 2:

Breid het risicogestuurd toezicht uit naar de voorscholen door:

- a. de risicoprofielen voor de reguliere kinderopvang te gebruiken bij de overweging om een kinderdagverblijf of peuterspeelzaal te erkennen als voorschoolaanbieder.
- b. de risicoprofielen uit te breiden naar de voorschoolse educatie en te gebruiken bij:
 1. het afstemmen van de tussentijdse informatie die voorschoolaanbieders geven aan stadsdelen.
 2. de selectie van voorscholen voor het kwaliteitstraject Kwaliteitsaanpak Basisonderwijs Amsterdam (KBA).

Toelichting

In het oorspronkelijke onderzoek bleek dat het toezicht op de reguliere kinderopvang risicogestuurd plaatsvond. Het toezicht op de voorscholen vond echter niet risicogestuurd plaats, terwijl de GGD inspecteurs het toezicht op de kwaliteit in 2011 als zeer tijdsintensief ervoeren. Tegelijkertijd had de gemeente Amsterdam de ambitie

¹⁰ Interview RMA, 19-04-2016.

het aantal voorschoolplaatsen flink uit te breiden.¹¹ Hierdoor zou de GGD meer voorschoollocaties moeten inspecteren en zou de noodzaak toenemen het toezicht op de voorscholen efficiënter te organiseren. Om het toezicht efficiënter te maken hebben wij in 2012 aanbevolen om het toezicht op de voorscholen meer risicogestuurd te maken en daarbij gebruik te maken van risicoprofielen. De risicoprofielen gebruikte de gemeente destijds al voor de reguliere kinderopvang. De risicoprofielen voor de basiskwaliteit kinderopvang worden door de GGD opgesteld aan de hand van zeven landelijk opgestelde indicatoren. Het gaat om een theoretische inschatting: verondersteld wordt dat een aantal indicatoren voorspellen in hoeverre risico's zich voordoen. Het leek ons raadzaam de risicoprofielen ook bij de voorscholen in te zetten zowel bij toezicht 'voor de poort' (onderdeel 2a) als bij toezicht 'na de poort' (onderdeel 2b).

Reactie college 4 september 2012

Het college ging in de bestuurlijke reactie in op de wenselijkheid van risicogestuurd toezicht in de voorschoolse educatie. Het gaf aan dat de risicoprofielen vanaf 1 september 2012 structureel meegenomen kunnen worden in de afweging om een kinderdagverblijf of peuterspeelzaal te erkennen als voorschool. Het college vroeg zich nog wel af of de profielen juridisch gezien bruikbaar zou zijn als afwijzingsgrond, aangezien het rijk de profielen had ontwikkeld om de inspectielast te bepalen. De risicoprofielen zouden niet openbaar zijn en de houder kon geen bezwaar maken tegen het profiel. Tot slot benadrukte het college dat het onderzoek van de GGD naar de effectiviteit van de risicoprofielen zou worden uitgebreid met een aantal voorscholen, zodat bekeken zou kunnen worden of de bestaande risicoprofielen ook een goede inschatting zouden geven van de risico's voor de voorschoolse educatie. Op basis hiervan zou het college een vervolgbesluit nemen.

Stand van zaken juni 2016

Noodzaak voor efficiënter toezicht

Inmiddels is duidelijk dat er inderdaad, zoals in 2012 verwacht, meer voorscholen zijn bijgekomen. Tabel 3.1 laat zien dat het aantal voorscholen (en daarmee ook het aantal voorschoolplaatsen) de afgelopen jaren inderdaad is toegenomen. In 2011 waren er 227 voorscholen in Amsterdam. In 2015 is het aantal gestegen naar 283. Het aantal GGD-toezichthouders is sinds 2011 ook nog gedaald van 25 naar 21.¹² Hierdoor zou de noodzaak om het toezicht risicogestuurd in te richten inderdaad toegenomen zijn, ware het niet dat de echt slechte vve-aanbieders inmiddels verdwenen zijn.

Na de Amsterdamse zedenzaak in 2010 is de handhaving sterk verbeterd en dat leidde in de eerste jaren (2012, 2013) tot heel veel handhaving waardoor de toezichthouders veel nadere onderzoeken moesten uitvoeren. Het college van B en W wilde alleen nog maar goede en zeer goede kinderopvang. Als gevolg hiervan is het aantal

¹¹ Van 6.267 voorschoolplaatsen in 2011 naar 8.750 voorschoolplaatsen in 2015.

¹² Interview RMA, 10-05-2015.

reguliere kinderdagverblijven met een hoog risicoprofiel (rood) gedaald van 13% (129) in 2013 naar 3% (24) in 2016.¹

Tabel 3.1 – Ontwikkeling aantal vve-aanbieders en aantal vve-plaatsen

Jaar (per 1 december)	Aantal peuterspeelplaatsen vve	Aantal kinderdagverblijven vve	Totaal aantal voorschool aanbieders	Aantal voorschoolplaatsen
2011	172	55	227	6.598
2012	171	59	230	7.157
2013	191	61	252	8.138
2014	199	67	266	8.173
2015	199	84	283	8.415

Bron: diverse Jaarrapportages vve, gemeente Amsterdam

Stand van zaken opvolging aanbeveling (algemeen)

Aanbeveling 2 (het uitbreiden van het risicogestuurd toezicht naar de voorscholen) is inmiddels gedeeltelijk uitgevoerd. Hieronder gaan we in op de opvolging van de verschillende onderdelen van aanbeveling.

Stand van zaken aanbeveling 2a: risicoprofielen gebruiken bij erkenning

De gemeente heeft dit onderdeel van de aanbeveling volledig uitgevoerd.

Aanvankelijk koos de gemeente in de visie van 2012 voor ‘minimaal risicogestuurd toezicht’ ofwel het volledig controleren van alle vve-aanbieders. Dit hield een 100% controle in, ongeacht de scores bij eerdere inspecties.¹³ Vervolgens heeft de gemeente, zoals beloofd in de bestuurlijke reactie op het rekenkamer rapport, onderzoek gedaan om het risicogestuurd toezicht uit te breiden.¹⁴

De risicoprofielen worden wel door de vve-accounthouder van de gemeente meegenomen in de voorbereiding op het eerste gesprek met een potentiële vve-locatie, maar zijn niet leidend.¹⁵ Het risicoprofiel bevat immers geen beoordeling van de kwaliteit van een kindercentrum, maar is een theoretische inschatting van het risico om niet te voldoen aan wet- en regelgeving en de daarbij benodigde inspectielast.¹⁶ Bij het bepalen van de kleur van het risicoprofiel wordt namelijk ook naar de geschiedenis van de locatie gekeken. Het kan dus zo zijn dat een locatie een oranje of rood risicoprofiel heeft, maar dat de overtredingen inmiddels zijn opgelost.¹⁷ Leidend voor zowel reguliere kinderopvang als voor voorscholen zijn de zogenaamde ‘Big Five-overtredingen’ die de gemeente sinds januari 2015 gebruikt bij de erkenning.

¹³ Gemeente Amsterdam, *Visie toezicht en handhaving voorschoolse educatie*, december 2012.

¹⁴Zie ook: GGD Amsterdam, *Voorspelbaarheid kwaliteit van VVE door het gebruik van het huidige risicoprofiel*, april 2013. Hiertoe is de subsidieregeling voorschoolse educatie en peuterspeelzaalwerk aangepast, laatstelijk gewijzigd bij besluit van het college van 8 maart jl.

¹⁵ Toch is er bijna altijd een causaal verband: als een locatie een rood risicoprofiel heeft, is er vaak op ook nog steeds iets aan de hand.

¹⁶ Gemeente Amsterdam, *Schriftelijke reactie*, 30 maart 2016.

¹⁷ Interview RMA, 10-05-2015.

In kader 3.1 lichten we toe wat er onder de Big Five verstaan wordt.

Kader 3.1 - Big Five & Small Five

De *Big Five* is een landelijk begrip - geïntroduceerd door Gjalt Jellesma, de voorzitter van de belangenvereniging voor ouders (BOINK) - en overgenomen door de partijen in de kinderopvang. De *Small Five* is geformuleerd door GGD Amsterdam, gebaseerd op inspectieresultaten en op het landelijk model van risicogestuurd toezicht.

De Big Five waar strikt op gehandhaafd wordt zijn:

1. *Voldoende gekwalificeerd personeel*
2. *Goed pedagogisch klimaat*
3. *Veilige situatie*
4. *Gezonde omgeving*
5. *Goede accommodatie*

De Small Five zijn:

1. Jaarverslag klachten (ouders en oudercommissie)
2. Reglement oudercommissie
3. Publiceren van rapporten
4. Calamiteitenregeling in het pedagogisch beleid
5. Opvang in meer dan twee stamgroepsruimtes

Bij overtreding van de Big Five wordt *altijd* handhavend opgetreden, ongeacht historie, overige resultaten uit het onderzoek of nalevingsbereidheid van de houder. De handhaving is snel, consequent en het handhavingsmiddel is passend bij de aard van de overtreding. Ook vormen de Big Five weigeringsgronden om een subsidie aan een (potentiële) voorschool niet te verlenen.¹⁸ Bij overtredingen van de *Small Five* wordt niet direct een stevig juridisch traject ingezet. Indien dit de enige overtredingen zijn bij een kindercentrum, wordt gekozen voor alleen een waarschuwing of aanwijzing en wordt het herstel bij het volgende jaarlijks onderzoek beoordeeld.

Tegenwoordig is ook helder wat de gevolgen zijn als bij de screening aan de poort blijkt dat een potentiële voorschool overtredingen heeft. Wanneer de GGD bij de erkenningsprocedure overtredingen heeft geconstateerd op de 'Big Five' en deze zijn nog niet hersteld op het moment van subsidieaanvraag, wordt de subsidie niet toegekend.¹⁹ Daarnaast is het principe 'streng aan de poort' ook doorgevoerd doordat altijd minimaal twee vve-accounthouders mee gaan naar het eerste gesprek met een nieuwe vve-locatie en de aanvraag te beoordelen.²⁰

¹⁸ Gemeente Amsterdam, *Subsidieregeling peuterspeelzaalwerk en voorschoolse educatie*, geconsolideerde versie 1 augustus 2015.

¹⁹ Gemeente Amsterdam, Bestuurlijk brief, 30 maart 2016 en website Gemeente Amsterdam, pagina over erkenning nieuwe voorscholen.

²⁰ Gemeente Amsterdam, *Werkinstructie Toelichting gesprekken nieuwe aanbieder*.

Stand van zaken onderdeel 2b1: stem tussentijdse informatie af op risicoprofielen

Bij de afronding van dit opvolgingsonderzoek is net uitvoering gegeven aan aanbeveling 2b1. Het is voor ons nog lastig om te overzien of de aanbeveling daarmee ook echt is uitgevoerd. Vanaf 1 juli 2016 is het toezicht op bestaande vve-aanbieders meer risicogestuurd geworden.²¹ Dit nieuwe toezicht doet volgens de gemeente meer recht aan het in Amsterdam bereikte kwaliteitsniveau.²² De vve-aanbieders hebben de professionaliteit ontwikkeld om zelf autonome keuzes te maken in het aanbod. Een andere vorm van sturing /toezicht door de gemeente (namelijk sturing op resultaat) past daarbij.

Het nieuwe toezicht op de voorscholen ziet er als volgt uit:

- Alle organisaties die vve aanbieden een aangekondigd gesprek krijgen over het organisatieprofiel.²³ Voor grote aanbieders van kinderopvang kan dit een gesprek zijn voor meerdere locaties waarin de stand van zaken van de verschillende locaties wordt besproken en er de gelegenheid is om organisatiebreed (bijvoorbeeld van de grote welzijnsaanbieders) beleid met elkaar af te stemmen.
- Alle vve-locaties een onaangekondigd bezoek krijgen (dit was voorheen ook al het geval).
- Circa 33% van de vve-locaties krijgt een aanvullend onaangekondigd bezoek voor een verdiepend praktijkonderzoek. Dit betreft risicogestuurd toezicht waarbij gekeken wordt naar eerdere inspectieresultaten, het organisatieprofiel en gesprekken met organisaties.²⁴ Doordat het verdiepend onderzoek uitgevoerd wordt door de GGD-toezichthouders, vindt er een extra check plaats op de kwaliteit van de vve (uitvoering educatief programma, kwaliteit medewerkers, ouderbetrokkenheid en samenwerking/overdracht basisschool).²⁵

In het nieuwe toezicht kunnen grote aanbieders met meerdere locaties in één keer de standaarddocumenten (klachtenregeling, pedagogisch beleid) aanleveren. Afhankelijk van de risico's die de gemeente aantreft bij het eerste gesprek, vindt een onaangekondigd bezoek plaats waarbij de vve-aanbieder nog specifieke informatie dient aan te leveren. Kortom, welke informatie een vve-aanbieder tussentijds aanlevert, gaat in het nieuwe toezicht afhangen van de risico's.

²¹ Gemeente Amsterdam, *Uitgangspunten toezicht vve vanaf 1 juli 2016*, 2 mei 2016.

²² De jaarrapportage van de GGD over het toezicht vve 2014 liet een trend zien dat vve-locaties zich jaar na jaar verbeterden, en een groot deel van de locaties voldeed aan bijna alle wettelijke en Amsterdamse eisen voor de vve. Dit rechtvaardigde meer risico gestuurd toezicht. Peuterspeelzalen met vve scoorden bijna 100% voldoende op de wettelijke eisen vve, en bijna 95% op de (bovenwettelijke) Amsterdamse eisen. Kinderdagverblijven met vve, in absolute aantal een klein deel van het totaal aantal locaties (84 op een totaal van 283 in 2015), scoorden minder; 90 % voldeed aan de wettelijke eisen, 78 % aan de Amsterdamse eisen.

²³ Zie ook de Powerpoint presentatie van de GGD zoals die op 28 juni 2016 aan alle vve-aanbieders is gegeven., *Het nieuwe toezicht op de voorschool. Op basis van het profiel Jonge kindvoorziening*.

²⁴ Gemeente Amsterdam, *Uitgangspunten toezicht vve vanaf 1 juli 2016*, 2 mei 2016 en *Waarderingskader VVE toezicht 2016-2018. Verdiepend kwaliteitsonderzoek VVE*.

²⁵ Gemeente Amsterdam, *Memo – Nieuw toezicht vve*, van Kristian van Gansewinkel en Remco van den Berg aan de stuurgroep toezicht vve, 19 juli 2016.

Stand van zaken onderdeel 2b2: benut risicoprofielen voor kwaliteitstraject basisscholen

In dit onderdeel van de aanbeveling 2 bevelen wij aan de risicoprofielen ook mee te nemen in het selecteren van voorscholen voor de *Kwaliteitsaanpak Basisscholen Amsterdam* (KBA). De KBA was een idee van voormalig wethouder Asscher. Het nieuwe college had in 2012 andere politieke ideeën en besloot de KBA in 2014 af te schaffen. Met andere woorden dit onderdeel van de aanbeveling 2 is niet uitgevoerd, vanwege politieke keuzes. Het huidige college heeft het kwaliteitstraject voor basisscholen vlak na het verschijnen van ons rapport beëindigd.

Conclusie aanbeveling 2: **gedeeltelijk uitgevoerd** (●)

De gemeente heeft serieus gekeken naar het efficiënter en meer risicogestuurd maken van het toezicht. Daarbij is overwogen om risicoprofielen te gebruiken. Uiteindelijk worden de risicoprofielen nu, samen met de inspectieresultaten gebruikt bij het toezicht aan de poort/erkenning van voorscholen. Het toezicht is dus meer risicogestuurd geworden (2a).

Na de poort wordt risicogestuurd toezicht momenteel ingevoerd (2b1) en het traject voor de basisscholen is beëindigd waardoor 2b2 niet is uitgevoerd.

- oordeel onderdeel 2a van de aanbeveling
- oordeel onderdeel 2b1 van de aanbeveling
- oordeel onderdeel 2b2 van de aanbeveling

3.3 Interventietaak helder beleggen bij onafhankelijke organisatie

Aanbeveling 3:

Beleg de interventietaak op een heldere manier bij een onafhankelijke, professionele organisatie die zich probleemeigenaar voelt.

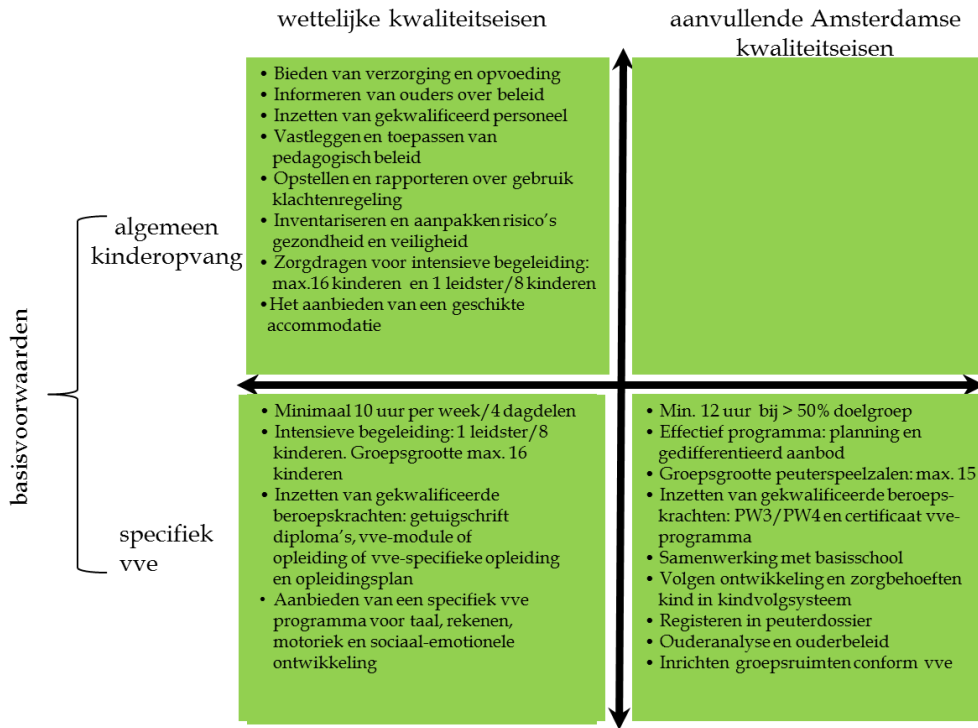
Toelichting

Welke gemeentelijke organisatie intervenieerde, was afhankelijk van het soort kwaliteitseisen dat niet werd nageleefd. Het ging daarbij om drie soorten kwaliteitseisen waar toezicht op gehouden werd:

- Wettelijke kwaliteitseisen die het Rijk voor de reguliere kinderopvang stelt in het kader van de Wet kinderopvang (Wko);
- Wettelijke basiskwaliteitseisen die het Rijk specifiek aan de voorscholen stelt;
- Aanvullende stedelijke kwaliteitseisen die de gemeente Amsterdam aan voorscholen stelt.

Voorscholen moeten in ieder geval als kindercentrum voldoen aan de wettelijke eisen voor kinderopvang. Om als voorschool te mogen functioneren moeten voorscholen ook voldoen aan de wettelijke eisen voor vve. Aangezien de gemeente het belangrijk vindt dat de voorscholen van een heel hoog niveau zijn, stelt de gemeente, naast de wettelijke vve-eisen ook nog een aantal aanvullende Amsterdamse eisen. Figuur 3.1 geeft de verschillende kwaliteitseisen weer.

Figuur 3.1 – Verschillende soorten kwaliteitseisen voor voorscholen



Bron: rekenkamer o.b.v. wet, Besluit basisvoorwaarden kwaliteit voorschoolse educatie (7 juli 2010), verordening.

Bij de definitie van toezicht maken wordt onderscheid gemaakt in het verzamelen van informatie, het oordelen en het ingrijpen en het interveniëren.²⁶ De GGD verzamelt jaarlijks bij de vve-aanbieders informatie over het naleven van kwaliteitseisen. In ons oorspronkelijke rapport uit 2012 constateerden wij dat er beperkt werd geïntervenieerd op het moment dat er sprake was van overtredingen van de landelijke of Amsterdamse kwaliteitseisen voor de vve.

Het geringe interveniëren door de gemeente had te maken met het onduidelijk beleggen van bijvoorbeeld de stedelijke kwaliteitseisen vve. Intervenieren kon plaatsvinden via:

- BHK die aanwijzingsbesluiten op kon stellen voor overtredingen wettelijke als aanvullende Amsterdamse eisen;
- via de staddelen die de hoogte van de subsidie konden aanpassen.

Deze situatie had tot gevolg dat zowel BHK als de stadsdelen nauwelijks intervenueerden. Een complicerende factor daarbij was dat de stadsdelen en de Dienst

²⁶ De definitie van de Rijksauditedienst van het Ministerie van Financiën luidt als volgt: *Toezicht is het verzamelen van informatie over de vraag of een zaak voldoet aan de daaraan gestelde eisen, het zich vormen van een oordeel daarover en eventueel naar aanleiding daarvan interveniëren.* We spreken hier opzettelijk over 'interveniëren' en niet over 'handhaven'. Handhaven heeft betrekking op toezicht op de naleving van wet- en regelgeving zoals de Wet kinderopvang. Intervenieren omvat in dit geval ook het ingrijpen als de aanvullende Amsterdamse eisen uit het subsidiekader niet worden nageleefd.

Maatschappelijke Ontwikkeling (DMO) geen onafhankelijke toezichtsrol hadden, omdat zij tegelijkertijd opdrachtnemer en toezichthouder waren. Bij de stadsdelen was er ook sprake van gebrek aan specifieke professionaliteit en capaciteit en de stadsdelen voelden zich niet altijd probleemeigenaar. Om deze reden bevelen wij aan om de interventietaak helder te beleggen bij een onafhankelijke organisatie die zich wel probleemeigenaar voelt en daadwerkelijk ingrijpt als het nodig is.

Reactie college 4 september 2012

Het college gaf aan dat deze aanbeveling al in uitvoering was. Als onderdeel van de visie zouden ook de interventietaak beschreven worden met een heldere rolverdeling. Het handhavingsbeleid (afwegingsmodel en strategie) was volgens het college in voorbereiding. Het college stelt dat daarbij de overweging van de rekenkamer zal worden meegenomen om de interventie bij de stedelijke eisen neer te leggen bij Bureau Handhaving Kinderopvang (BHK).

Stand van zaken datum juni 2016

In 2012 konden zowel de stadsdelen (via de subsidieverstrekking) als de juridische handhavers van het voormalige BHK interveniëren als de aanvullende Amsterdamse kwaliteitseisen niet werden nageleefd. Na de ambtelijke reorganisatie bleef deze rolverdeling aanvankelijk gehandhaafd. De rolverdeling werd pas in 2015 gewijzigd nadat een advies van de bezwaarschriftencommissie concludeerde dat er geen rechtsgevolgen kunnen worden verbonden aan een aanwijzing op grond van de verordening kwaliteitseisen peuterspeelzalen en voorschoolse educatie 2014.²⁷ Sinds 2015 is BHK alleen nog verantwoordelijk voor het interveniëren bij het niet naleven van de wettelijke vve-eisen. De vve-accounthouders zijn verantwoordelijk voor het interveniëren als de Amsterdamse kwaliteitseisen voor vve niet worden nageleefd.²⁸ We constateren dat de interventie bij de Amsterdamse kwaliteitseisen nog steeds verricht wordt door dezelfde personen die ook verantwoordelijk zijn voor het erkennen van locaties die voorschool willen worden. In deze constructie schuilt nog steeds het gevaar dat er niet geïntervenieerd wordt omdat de vve-accounthouders die kunnen interveniëren ook verantwoordelijk zijn voor het realiseren van voorschoolplaatsen. Zij worden namelijk door het Rijk financieel afgerekend op de realisatie van voorschoolplaatsen en dit kan van invloed zijn op de invulling van hun toezichthoudende rol.

Wij constateren dat, vergeleken met 2012, de gemeente de rollen van de verschillende toezichthouders en handhavers veel duidelijker heeft beschreven in een *Werkinstructie opvolging overtredingen vve*²⁹ en visie³⁰. In de werk-instructie is helder vastgelegd dat de interventie bij overtredingen van de Wet kinderopvang en kwaliteitseisen

²⁷ Zie ook: *Advies van de Adviescommissie Bezwaarschriften inzake het bezwaar namens kindercentrum Aylagaya BV tegen de aanwijzing van 6 maart 2014 met betrekking tot kinderdagverblijf 'Ayla' op het adres Asterweg 20M te Amsterdam*, zaaknummer 2014-100, 2 juli 2014.

²⁸ Gemeente Amsterdam, brief n.a.v. informatieverzoek rekenkamer, 30 maart 2016.

²⁹ Gemeente Amsterdam, *Werkinstructie opvolging overtredingen vve*, 25 augustus 2015.

³⁰ *Visie Toezicht en handhaving voorschoolse educatie*, Gemeente Amsterdam, december 2012.

peuterspeelzalen (Wko) of landelijke vve-eisen plaatsvindt door juridische handhavers (voorheen BHK).³¹ Bij overtredingen op de Amsterdamse eisen vve heeft de vve accounthouder het initiatief. Als er ook andere overtredingen zijn, verwijzen de handhavers hiernaar in een handhavingbrief.

Hoewel de interventie bij de stedelijke kwaliteitseisen nog steeds niet is ondergebracht bij een onafhankelijke organisatie, is de manier waarop het toezicht nu georganiseerd is, wel verbeterd. Factoren die daaraan hebben bijgedragen zijn:

1. Grotere afstand tussen de voorscholen en de subsidieverstrekker (vve-accounthouder) die zowel een belang kan hebben bij het realiseren van voorschoolplaatsen als moet toezien op de voorscholen. De vve-accounthouders kunnen in de huidige situatie meer met een onafhankelijke blik oordelen over de subsidieverlening door:
 - a. letterlijk meer fysieke afstand: de vve-accounthouders zijn sinds de reorganisatie in 2014 ondergebracht bij de centrale stad en niet meer bij de stadsdelen³²,
 - b. regelmatig wisselen van vve-accounthouders per vve-locatie,
 - c. elke vve-accounthouder heeft een sparringpartner vanuit het team vve& kinderopvang.
2. Heldere taakverdeling en meer samenwerking tussen GGD en de vve-accounthouders van OJZ. Hierdoor spelen de oordelen van de GGD over de kwaliteit van de voorscholen een grotere rol bij het toekennen van subsidie.

De cruciale vraag is: *wordt er nu daadwerkelijk ingegrepen als het nodig is?*

Hoewel de samenwerking tussen de GGD en OJZ steeds beter verloopt, is de communicatie over de interventies bij overtredingen een punt van aandacht tussen de GGD en de vve-accounthouders.

Bij enkele voorscholen (met name kinderdagverblijven) ziet de GGD-toezichthouder keer op keer overtredingen, terwijl de vve-locatie toch in de gelegenheid wordt gesteld om door te gaan met het aanbieden van vve.³³ Volgens de gemeente is met name de communicatie, en slechts in beperkte mate het niet- interveniëren, een punt van aandacht. In het gesprek met de accounthouder vve en de GGD is er volgens de GGD begrip voor het verhaal van de vve-locatie. De GGD benadrukt dat subsidieverlening de verantwoordelijkheid is van de vve-accounthouder. Echter de GGD constateert dat de interventies van de vve-accounthouders niet altijd leiden tot structurele verbetering van de kwaliteit. Daarnaast is het voorgekomen dat de vve-

³¹ Gemeente Amsterdam, *Grip op kwaliteit kinderopvang. Toezicht op- en handhaving van de kwaliteit van kinderopvang in Amsterdam*, 17 maart 2015.

³² Met de ambtelijke reorganisatie in 2014 zijn zowel BHK als de vve-accounthouders (voorheen bij stadsdelen) samengebracht in het team vve en Kinderopvang, onderdeel van afdeling Onderwijs binnen de rve OJZ. Zie ook: Interview RMA, 10-05-2016.

³³ Interview RMA, 10-05-2016.

accounthouder tijdens het gesprek met een kleine vve-aanbieder aangeeft dat de overtredingen zijn opgelost, terwijl de beoordeling hiervan bij de GGD ligt.³⁴

De vve-accounthouders van OJZ besloten in 2015 en de eerste helft van 2016 bij 7 voorscholen met overtredingen toch met de subsidie door te gaan.³⁵ Positief is dat de overtredingen wel gevolgen hebben voor de subsidieverlening in de toekomst. Bij 3 van de 7 voorscholen is volgens de gemeente aangegeven dat het binnen enkele maanden tot verbetering moet leiden anders stopzetting subsidie (afpraak opgenomen in subsidiebeschikking). Bij de overige 4 voorscholen zijn verbeterafspraken gemaakt, die zijn opgenomen in de subsidieverlening.

De vve-accounthouder kan dus alsnog besluiten om, ondanks de overtredingen, toch de subsidie vast te stellen. De belangrijkste afweging in een dergelijk geval is de inschatting of de locatie op korte termijn de kwaliteit op orde kan krijgen versus het verlies van de investering van de gemeente en stabiliteit. Bij het team handhaving speelt dit niet omdat de handhavers er geen belang bij hebben dat een locatie open blijft. De vve-accounthouder koppelt de redenen voor de voortzetting van de subsidie (ondanks overtredingen) niet altijd terug naar de GGD-toezichthouder. In een gesprek met de rekenkamer geeft de GGD-inspectie aan dat een GGD-toezichthouder in zo'n geval soms denkt: "*Waarom inspecteer ik nog?*".³⁶

Het komt wel voor dat de gemeente subsidie voor de voorschool met overtredingen aanpast. In 2015 en eerste helft 2016 heeft de gemeente in totaal bij 12 voorscholen de subsidie lager vastgesteld of de subsidie stopgezet nadat gebleken is dat de houder niet langer aan de door de gemeente gestelde eisen voldeed.³⁷ Deze 12 gevallen zijn als volgt onder te verdelen:

- op 3 locaties is de subsidie volledig stopgezet nadat gebleken is dat de houder niet langer aan de kwaliteitseisen voldeed, onder meer na inspectiebezoeken en verzoeken tot opvolging van overtredingen.
- bij 9 organisaties is de subsidie over 2015 lager vastgesteld, nadat gebleken is dat de organisatie niet aan alle kwaliteitsvoorwaarden heeft voldoen.
- de subsidievaststelling voor de eerste helft van 2016 zal plaatsvinden in het voorjaar 2017 en is nu nog niet beschikbaar.

Het aanpassen van de subsidie is minder nodig doordat er streng aan de poort wordt gecontroleerd. Daarnaast weten de meeste vve-aanbieders zich op tijd te herstellen. Soms worden hersteltermijnen meegenomen in de subsidie: bepaalde overtredingen moeten dan voor bepaalde data verholpen zijn.

³⁴ Ambtelijke reactie d.d. 21 juli 2016 en interview RMA, 10-05-2016.

³⁵ Naar aanleiding van de ambtelijke reactie heeft de rekenkamer de gemeente gevraagd om aan te geven bij hoeveel voorscholen de subsidie niet is aangepast terwijl er wel sprake was van overtredingen. Het antwoord hierop werd op 29 augustus 2016 door de gemeente verstrekt.

³⁶ Interview RMA, 10-05-2016.

³⁷ Naar aanleiding van de ambtelijke reactie heeft de rekenkamer de gemeente gevraagd om aan te geven bij hoeveel voorscholen de subsidie daadwerkelijk lager is aangepast vanwege overtredingen. Het antwoord hierop werd op 29 augustus 2016 door de gemeente verstrekt.

Conclusie aanbeveling 3: **deels uitgevoerd** (●)

De gemeente heeft de interventietaken nu helder belegd. De landelijke vve-eisen worden gehandhaafd door de juristen van het voormalig Bureau Handhaving Kinderopvang (BHK). De interventie bij stedelijke vve-eisen vindt plaats door de vve-accounthouders die ook de subsidie verstrekken aan voorscholen. Dit is geen onafhankelijke toezichthouder, immers de vve-accounthouders worden ook door het Rijk afgerekend op het aantal gerealiseerde voorschoolplaatsen. Wel heeft de gemeente enkele verbeteringen doorgevoerd waardoor de vve-accounthouders meer op afstand staan van de vve-aanbieders. Daarnaast is de samenwerking tussen de GGD-inspecteurs en de vve-accounthouders (vve OJZ) enorm verbeterd is. Ondanks deze verbeteringen zijn er nog steeds een aantal gevallen waarin de vve-accounthouder niet de subsidie aanpast, terwijl er wel overtredingen op de vve-eisen zijn.

3.4 Transparantie over aantal gehandhaafde overtredingen

Aanbeveling 4:

Wees transparant over het aantal gehandhaafde overtredingen voor voorschoolse educatie.

Toelichting

Aangezien de gemeente veel belang hecht aan kwalitatief goede voorscholen, deed de rekenkamer de aanbeveling om ook transparant te zijn over het aantal gehandhaafde overtredingen specifiek voor voorscholen. In tegenstelling tot het aantal overtredingen bij de reguliere kinderopvang was de gemeente hier namelijk niet transparant over. Bureau Handhaving Kinderopvang (BHK) nam in haar kwartaal-rapportages geen cijfers en informatie op over handhaving bij voorschoolse educatie. Ook het gemeentelijke jaarverslag kinderopvang bevatte geen gegevens over handhaving op de voorscholen.

Reactie college 4 september 2012

Het college gaf aan de aanbeveling volledig over te nemen. De gegevens over de handhaving had het college net opgenomen in de Jaarrapportage vve. Het college gaf aan er zorg voor te dragen dat in aanvulling hierop de cijfers en informatie over de handhaving van de voorschoolse educatie in de kwartaal- en jaarrapportages van het BHK zouden worden opgenomen.

Stand van zaken datum juni 2016

Het college wilde de cijfers over overtredingen opnemen in de jaar- en kwartaal-verslagen van Bureau Handhaving Kinderopvang. Uiteindelijk is dat niet gebeurd en inmiddels bestaat Bureau Handhaving Kinderopvang als zodanig niet meer, het maakt nu onderdeel uit van de afdeling vve & kinderopvang binnen de rve Onderwijs, Jeugd en Zorg.

Positief is dat de overtredingen op voorscholen nu een plek hebben gekregen in gemeentelijke documenten. In de gemeentelijke jaarrapportage voor- en vroegschoolse educatie over zowel 2014 als die over 2015 geeft de gemeente aan

welke aandeel van de voorscholen wel of niet voldoet aan de landelijke en aanvullende Amsterdamse eisen. In tabel 3.2 zijn percentages opgenomen van voorscholen die niet voldoen aan de eisen.

Tabel 3.2- Overzicht aandeel voorscholen met overtredingen

		Peuterspeelzalen vve	Kinderdagverblijven vve
Niet voldaan aan de wettelijke Wko vve-eisen	2014	1,3%	9,5%
	2015	0,8%	2,02%
Niet voldaan aan aanvullende Amsterdamse vve-eisen	2014	5,11%	22,45%
	2015	2,25%	8,62%

Bron: GGD Amsterdam, Jaarrapportage vve-peuterspeelzalen & vve-kinderdagverblijven in Amsterdam over het jaar 2015, april 2015.

Helaas is de gemeente niet transparant over het aandeel overtredingen waarbij daadwerkelijk geïntervenieerd of gehandhaafd is. Dat is een gemiste kans, omdat voor de betrokkenen in het veld niet zichtbaar is welke consequenties de gemeente verbindt aan de overtredingen.

Binnen de GGD is er meer aandacht over voorscholen met overtredingen. De cijfers uit de webapplicatie Toezicht Handhaving Kinderopvang (THKO) worden ook vaker gebruikt om ontwikkelingen te analyseren.³⁸ Positief is overigens dat de gemeente de risicoprofielen ook inzichtelijk maakt voor ouders via de kwaliteitswijzer kinderopvang.³⁹ Hier zijn ook de inspectierapporten openbaar gemaakt. De afsluitingsbrieven van overtredingen zijn sinds januari 2016 ook op het Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen (LHKP) zichtbaar, zodat ouders kunnen zien welke overtredingen zijn opgeheven.

Conclusie aanbeveling 4: **deels uitgevoerd** (●)

Het college is transparant over het aantal overtredingen van voorscholen. In de jaarrapportage vve wordt het aandeel voorscholen aangegeven dat niet voldoet aan de landelijke en aanvullende Amsterdamse eisen voor vve. Helaas is de gemeente niet transparant over het aandeel overtredingen waarbij daadwerkelijk geïntervenieerd of gehandhaafd is.

³⁸ Zo stelde de GGD in 2014 ook een interne analyse op van de beoordeling van de pedagogische praktijk (=Wko-eis) bij de kinderdagverblijven die vve aanbieden. Daaruit kwam naar voren dat circa 21% van de geïnspecteerde vve-locaties voor een of meer onderdelen de pedagogische praktijk is afgekeurd.³⁸ Over het algemeen betrof het 'instabiele' voorschoolaanbieders waarbij een patroon zichtbaar was van interventie, overtreding, interventie. Uit de interne analyse bleek ook dat slechts één (0,5%) peuterspeelzaal een oranje risicoprofiel had, tegenover 13 kinderdagverblijven (van de 78 vve-geregistreerde kinderdagverblijven) een oranje of een rood risicoprofiel had. Zie ook: Gemeente Amsterdam, GGD Amsterdam, *Nadere toelichting op geconstateerde overtredingen pedagogische praktijk op kinderdagverblijven met VVE in 2014*, Remco van den Berg.

³⁹ www.kwaliteitswijzerkinderopvang.amsterdam.nl

3.5 Toezichtlast voorscholen beperken

Aanbeveling 5:

Beperk de toezichtlast door samenwerking te stimuleren en zorg dat de informatieverzameling doelmatig is.

Toelichting

In 2012 klaagden voorschoolaanbieders dat het gemeentelijk toezicht intensief was. Wij vonden deze klacht reëel. Voorschoolaanbieders hadden te maken met veel verschillende toezichthoudende organisaties van de gemeente. Het is zaak om overlap van toezicht zoveel mogelijk te voorkomen. Daarom adviseerden wij in 2012 om de toezichtslast voor voorscholen te beperken door meer samen te werken en bij het verzamelen van informatie steeds na te gaan of de gevraagde informatie echt noodzakelijk is.

Reactie college 4 september 2012

Het college gaf aan deze aanbeveling volledig over te nemen. Het benadrukte dat er inmiddels al een traject in gang was gezet om de informatieverzameling verder te stroomlijnen. Hierbij werd onder andere samen met de voorschoolaanbieders bekeken welke gegevens op stedelijk en stadsdeelniveau noodzakelijk waren en op welke manier deze in standaardrapportages zouden kunnen worden opgenomen. De verantwoordingslast zou hiermee worden beperkt.

Stand van zaken juni 2016

De informatievoorziening vindt doelmatiger plaats door het gebruik van een webapplicatie en er is meer afstemming waardoor de toezichtlast voor voorscholen een stuk minder is.

Een belangrijke stap voorwaarts is het gebruik sinds 2012 van een webapplicatie Toezicht Handhaving Kinderopvang (THKO) waar zowel de vve-accounthouder, de handhaver en de GGD-inspecteur toegang toe hebben. Hierdoor is het makkelijker om te plannen, te registreren, rapporten te maken, te handhaven en elkaar te informeren over ontwikkelingen bij specifieke voorscholen. Daarnaast is het interne koepeloverleg tussen de GGD-toezichthouders geïntensiveerd en er wordt (door werkafspraken) beter gedocumenteerd. Drie keer per jaar komen de GGD-toezichthouders die naar grote aanbieders gaan bij elkaar in een zogeheten 'koepeloverleg'. Dit overleg is georganiseerd rondom de koepel van een aanbieder. Partou heeft bijvoorbeeld 80 locaties en die zijn verdeeld over meerdere toezichthouders. Als een GGD-toezichthouder nu naar een grote aanbieder met meerdere locaties gaat, dan zijn de standaarddocumenten (klachtenregeling, pedagogisch beleid) goed vastgelegd in THKO. Daardoor is het makkelijker werken en hoeft de organisatie standaarddocumenten slechts eenmaal aan te leveren.

Een ander pluspunt is dat in casuïstiekoverleggen binnen de GGD (elke zes weken) tegenwoordig ook veel aandacht wordt besteed aan uniformiteit in de beoordeling. Vve-aanbieders vinden het heel belangrijk dat de toezichthouders uniform zijn en aan de andere kant vinden ze dat toezichthouders in specifieke gevallen maatwerk moeten leveren. Dat is een lastig dilemma. Aan de ene kant willen voorscholen maatwerk, en aan de andere kant willen ze uniformiteit. Dit is één van de belangrijkste onderwerpen die terugkomen tijdens de casuïstiekoverleggen.

Vanaf 1 juli 2016 wordt de toezichtlast voor grotere aanbieders nog minder. Grote voorschoolaanbieders worden dan jaarlijks door de GGD uitgenodigd voor een overleg waarin de stand van zaken van de verschillende locaties wordt besproken en er gelegenheid is om organisatiebreed (bijvoorbeeld van de grote welzijnsaanbieders met meerdere vve-aanbieders zoals Partou, Akros, Combiwel etc.) beleid met elkaar af te stemmen. De verdiepende gesprekken leiden dan overigens tevens tot een oordeel over het organisatiebrede beleid. Vergeleken met vier jaar geleden investeert de gemeente nu veel meer in een goede relatie en de dialoog met de aanbieders. Na het verdiepende gesprek met de organisatie volgt er steekproefsgewijs op locatie een verdiepend onderzoek waarbij gekeken wordt hoe het beleid vorm krijgt in de praktijk. Het organisatiegesprek en het verdiepende onderzoek komen naast de jaarlijkse verplichte inspectie op Wko-eisen. Dit is intensief, maar alleen voor de locaties die in de steekproef zitten. Voor de andere locaties vermindert de toezichtlast juist.

Conclusie aanbeveling 5: volledig uitgevoerd (●)

Hoewel de gemeente nog steeds niet werkt met zelfrapportages van voorschoolaanbieders, is de toezichtlast wel verminderd. Het gebruik van een gemeenschappelijke webapplicatie, meer afstemming onder de toezichthouders en gesprekken met de grote voorschoolaanbieders hebben hieraan bijgedragen.

4 Conclusie

In dit hoofdstuk vatten we de uitkomst naar de vraag in welke mate het college van burgemeester en wethouders uitvoering heeft gegeven aan de vijf aanbevelingen uit het rapport *Toezicht op de voorscholen. De uitdaging van goed en praktisch toezicht samen* (zie tabel 4.1).

Indien het college van B en W in 2012 heeft aangegeven de aanbeveling te zullen overnemen is dat met een groene punt (●) aangegeven in onderstaande tabel. Bleek uit de reactie dat de aanbeveling niet geheel zou worden overgenomen dan is dat in de tabel met een oranje punt (●) weergegeven. Als het college van B en W heeft aangegeven de aanbeveling niet over te nemen dan is dit met een rode punt (●) aangegeven.

De mate waarin het college van B en W uitvoering heeft gegeven aan de aanbeveling, naar de stand van huidige datum, kent 4 gradaties:

- Niet Het college van B en W is in de periode juni 2011 tot en met mei 2014 niet gestart met het uitvoeren van de aanbeveling.
- In uitvoering Het college van B en W is in de periode sinds 2011 gestart met het uitvoeren van de aanbeveling, maar heeft in mei 2014 dit proces nog niet volledig kunnen afronden
- Gedeeltelijk Het college van B en W heeft onderdelen van de aanbeveling in mei 2014 uitgevoerd. Voor de andere onderdelen geldt dat deze niet worden uitgevoerd en dat er geen plannen zijn ontwikkeld om deze onderdelen alsnog uit te voeren.
- Volledig Het college van B en W heeft in mei de gehele aanbeveling uitgevoerd.

Tabel 4.1 - Samenvatting van de oordelen van de rekenkamer over de uitvoering van de aanbevelingen door het college van Burgemeester en Wethouders

Aanbeveling		Overgenomen door het college	Uitvoering
1.	Ontwikkel een visie voor toezicht op de voorscholen en stel die vast	●	●
2.	Breid het risicogestuurd toezicht uit naar de voorscholen door: (totaal oordeel)		
	a) de risicoprofielen voor de reguliere kinderopvang te gebruiken bij de overweging om een kinderdagverblijf of peuterspeelzaal te erkennen als voorschoolaanbieder.	●	●
	b) De risicoprofielen uit te breiden naar: <ol style="list-style-type: none"> 1. de voorschoolse educatie en te gebruiken 	●	●

Aanbeveling		Overgenomen door het college	Uitvoering
	bij het afstemmen van de tussentijdse informatie die voorschoolaanbieders geven aan stadsdelen;		
	2. de selectie van voorscholen voor het kwaliteitstraject KBA.	●	●
3.	Beleg de interventietaak op een heldere manier bij een onafhankelijke, professionele organisatie die zich probleemeigenaar voelt.	●	●
4.	Wees transparant over het aantal gehandhaafde overtredingen voor voorschoolse educatie.	●	●
5.	Beperk de toezichtlast door samenwerking te stimuleren en zorg dat de informatievoorziening doelmatig is.	●	●

Mate van uitvoering aanbeveling: ● niet ● in uitvoering ● gedeeltelijk ● volledig

Uit tabel 4.1 blijkt dat het college van B en W drie van de vijf aanbevelingen uit het oorspronkelijke rapport *Toezicht op de voorscholen. De uitdaging van goed en praktisch toezicht* volledig heeft overgenomen. Verder zijn inmiddels drie aanbevelingen (2, 3 en 4) gedeeltelijk uitgevoerd. De aanbevelingen 2 en 3 zijn ook de aanbevelingen waarbij het college destijds al twijfels had. Bij de bestuurlijke reactie gaf het college toen niet aan ze ter harte te nemen, maar de aanbevelingen 'in overweging te nemen en te verkennen'.

Het beeld bij aanbeveling 2 is nu sowieso wisselend. Die aanbeveling bestaat uit drie onderdelen; het eerste onderdeel is gedeeltelijk uitgevoerd (aanbeveling 2a), het tweede onderdeel (2b1) is in uitvoering en het derde onderdeel is niet uitgevoerd (aanbeveling 2b2).

Bijlage 1 – Geraadpleegde bronnen

Geïnterviewden gemeente Amsterdam

- Monique van Opstal Coördinator vve, afdeling vve & Kinderopvang, rve OJZ
- Anita Blom Coördinator kinderopvang en handhaving, afdeling vve & Kinderopvang, rve OJZ
- Kristian van Ganswinkel Beleidsadviseur afdeling vve & Kinderopvang, rve OJZ
- Jan Willem Sluiskes Teamhoofd afdeling vve & Kinderopvang, rve OJZ
- Joan Worp GGD, Hoofd Infectieziekten/Hygiëne & Inspectie
- Remco van den Berg GGD, coördinator vve inspectie & inspectie kinderdagverblijven

Documenten

- Adviescommissie Bezwaarschriften bezwaar, *Advies en verslag Adviescommissie Bezwaarschriften bezwaar AylaGaya BV*, juli 2014
- Gemeente Amsterdam, College van B&W, *Kwaliteitskader vve Amsterdam*, 2010-2014
- Gemeente Amsterdam, *Processchema fase aanvraag*
- Gemeente Amsterdam, *Processchema uitbreiding bestaande locaties*
- Gemeente Amsterdam, *Toelichting eisen kwaliteitskader*
- Gemeente Amsterdam, *Jaarrapportage Toezicht en Handhaving Kinderopvang*, 2012
- Gemeente Amsterdam, *vve Jaarrapportage 2011*, januari 2012
- Gemeente Amsterdam, *Brief Bestuurlijke reactie op rapport Toezicht op de voorscholen*, College van B&W, september 2012
- Gemeente Amsterdam, *Raadscommissie voor jeugd, Onderwijs, ICT en Financiën, Definitief verslag openbare vergadering van de Raadscommissie voor Jeugd, Onderwijs, ICT en Financiën*, donderdag 1 november 2012
- Gemeente Amsterdam, gemeenteraad, gemeenteblad 2012, afdeling 1, nummer 981, *ingekomen onder L, Motie van het raadslid de heer Ivens inzake het rapport van de rekenkamer van 20 september 2012, getiteld 'Toezicht op de voorscholen'*, 7 november 2012
- Gemeente Amsterdam, gemeenteraad, gemeenteblad 2012, afdeling 1, nummer 982, *ingekomen onder K, Motie van het raadslid de heer Ivens inzake het rapport van de rekenkamer van 20 september 2012, getiteld 'Toezicht op de voorscholen'*, 7 november 2012
- Gemeente Amsterdam, gemeenteraad, gemeenteblad 2012, afdeling 1, nummer 983, *ingekomen onder M, Motie van het raadslid de heer Ivens inzake het rapport van de rekenkamer van 20 september 2012, getiteld 'Toezicht op de voorscholen'*, 7 november 2012
- Gemeente Amsterdam, Bureau O&S, *Rapport Toezicht en handhaving in de kinderopvang*, december 2012

- Gemeente Amsterdam, *Visie Toezicht en handhaving voorschoolse educatie*, december 2012
- Gemeente Amsterdam, brief van Stuurgroep toezicht en handhaving kinderopvang (gunning actielijn 3) aan wethouder Hilhorst, *Analyse 80% kinderdagverblijven voldoet niet + voorstel maatregelen. Notitie handhaving kinderopvang*, 30 januari 2013
- Gemeente Amsterdam, *Brief handhaving kinderopvang wethouder Hilhorst aan commissie JIF*, maart 2013
- Gemeente Amsterdam, DMO, *Werkafspraken Stadsdelen- Bureau Handhaving Kinderopvang ten aanzien van traject handhaving vve*, april 2013
- Gemeente Amsterdam, GGD Amsterdam, *Onderzoeksrapport naar voorspelbaarheid kwaliteit van vve door het gebruik van het huidige risicoprofiel*, april 2013
- Gemeente Amsterdam, GGD Amsterdam, *Nadere toelichting op geconstateerde overtredingen pedagogische praktijk op kinderdagverblijven vve*, 2014
- Gemeente Amsterdam, GGD Amsterdam, *Jaarrapportage vve in Amsterdam*, 2014
- Gemeente Amsterdam, *Rapportage eindopbrengsten Kwaliteitsaanpak voor- en vroegschoolse educatie*, maart 2014
- Gemeente Amsterdam, GGD Amsterdam, *Jaarrapportage vve*, 2015
- Gemeente Amsterdam, *Grip op kwaliteit kinderopvang*, maart 2015
- Gemeente Amsterdam, BHK, brief van college aan kinderopvang, *Schriftelijke waarschuwing wegens overtreding van verordening Kwaliteitseisen peuterspeelzalen & vve en voornemen wijziging registratie LRKP*, 2 juli 2015
- Gemeente Amsterdam, *Notulen gesprek voortgang voorschoolse educatie op de locaties van het Amsterdamse Poortje*, juli 2015
- Gemeente Amsterdam, *Beleidsplan peutergroep/vve 2016-2018. Ontwikkelkansen voor alle Amsterdamse peuters*, augustus 2015
- Gemeente Amsterdam, BHK, brief van college aan kinderdagverblijf, *Aanwijzing wegens overtredingen Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen en verordening Kwaliteitseisen Peuterspeelzalen en vve*, 20 augustus 2015
- Gemeente Amsterdam, *Werkinstructie opvolging overtredingen vve*, augustus 2015
- Gemeente Amsterdam, BHK, brief van college aan peuterspeelzaal, *Aanwijzing wegens overtredingen Wet kinderopvang*, 16 november 2015
- Gemeente Amsterdam, *Verlening obv Smallsteps*, december 2015
- Gemeente Amsterdam, *Verordening kwaliteitseisen peuterspeelzalen Amsterdam*, februari 2016
- Gemeente Amsterdam, College van B&W, *Subsidieregeling voorschoolse educatie en peuterspeelzaalwerk*, maart 2016
- Gemeente Amsterdam, DMO, *Notulen Semesteroverleg vve Kindercampus Zuidas*, maart 2016
- Gemeente Amsterdam, *Schriftelijke reactie opvolgingsonderzoek Toezicht op de voorscholen*, maart 2016
- Gemeente Amsterdam, *Uitgangspunten toezicht vve vanaf 1 juli 2016*, mei 2016
- Gemeente Amsterdam, *Amsterdams profiel jonge kindvoorziening*, maart 2016
- GGD Nederland, *Toetsingskader Voorschoolse educatie*, februari 2011

- Inspectie van het Onderwijs, *Brief aan college: Project achterblijvende gemeenten kinderopvang*, februari 2013
- Inspectie van het Onderwijs, *Monitoring kwaliteit van vve in de gemeente Amsterdam*, 2013
- Jaarverslag waar staat je gemeente, *Toezichtinformatie Kinderopvang Amsterdam in 2015*
- *Terugkoppeling klankbordgroep*, februari 2016



Rekenkamer Amsterdam

Postbus 202
1000 AE Amsterdam

telefoon 020 25 478 08
info@rekenkamer.amsterdam.nl
www.rekenkamer.amsterdam.nl